

בענין צחצוחי זיבה

גרסינן בנדה כב, א': בעא מיני רבה מרב הונא הרוואה קרי בקיסם מהו, ממנו אמר רחמנא וכו' א"ל תיפוק לי' דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה למימרא דנוגע הוי אלא מעתה אל יסתור בזיבה אלמה תניא וכו' א"ל סתירה היינו טעמא דסותר לפי שא"א לה בלא צחצוחי זיבה אלא מעתה תסתור כל ז' אלמה תניא וכו' ת"ל לטמאה בה אין לך אלא מה שאמור בה סותרת יום א' א"ל גזה"כ היא זיבה גמורה דלא ערבה בה שכבת זרע סותרת כל ז' צחצוחי זיבה דערבה בה שכבת זרע לא סותרת אלא יום א' ע"כ. והרשב"א שם בחדושיו ד"ה והלא כתב חז"ל: פירש"י דשיעור חתימת פי האמה קאמר והכא קאמר והלא הוא עצמו אינו מטמא אלא בשיעור פי האמה וכיון דנפקא בקיסם בציר לי' שיעורא כעובי הקיסם. ורב הונא לא כר' נתן (פסחים סז, ב') דאמר שוב צריך חתימת פי האמה קאמר לה דאם איתא הוה לו לאקשוויי הכא עליי' והתנן הוב ובעל קרי מטמאין בכל שהן וכדמקשינן לקמן מג, ב' עלי' דשמואל דאמרו זב צריך חפ"ה. אלא ודאי רב הונא בוב כדרבנן ס"ל אלא בבעל קרי לא ס"ל כוותיהו דמדלא חלק בה הכתוב בין רואה לנוגע דאפי' ברואה לא טמא אלא טומאת ערב כנוגע אלמא רואה מדין נוגע טמאו הכתוב. וצריך הוא שיעור כנוגע. והיינו דאקשינן למימרא וכו' ואלו כר' נתן אמרה מאי קושיא הלא זב צריך שיעור ואפי' הכי סותר בזיבה. וכן גמי הא דפרקינן לפי שא"א וכו' ואלו לר' נתן אפי' זב ממש פחות מכשיעור לאו כלום וציחצוחין מאי אהנו ומאי סתרו, עכ"ל. ויש להקשות דלקמן מ, א' קתני בהדיא דבעל קרי מטמא בכל שהוא וא"כ ניקשי מהתם על ר' הונא. ועוד הק' הרשב"א בעצמו על פי' זה דהא לרבנן צחצוחי זיבה כזיבה גמורה הם ואמאי לא סתרי כל ז'.

והרמב"ן כאן בשמעתין ד"ה והלא פי' דר' הונא כר' נתן סבירא לי' ובעינן חפ"ה "דליהוי נגיעת חוץ". והק' הרמב"ן א"כ מאי אקשינן למימרא וכו'

הא זב נמי בעי חפ"ה ואפ"ה סתר. ותי' דזב אע"ג דלענין שיעורי' הוי נוגע מ"מ לענין טומאה הוי כרואה דאית לי' טומאת ז'. אך אי ב"ק בעי חפ"ה א"כ הוי כנוגע גמור. ואהא דמפרקינן משום צ"ז הק' הרמב"ן הא בצ"ז ליכא חפ"ה. ותי' וז"ל: דכיון שיוצא עם ש"ז שהוא חותם פי האמה הרי הוא כנוגע ממש שמין במינו הוא ואינו חוצץ. והיינו דלא אקשינן יטמא טומאת ז' אלא תסתר ז' דטומאה כזב גמור לית לי' כיון דאינו רואה בשיעורו טומאת מגע זוב אית לי' וכיון דזוב הוא מיהא זבראי' דין הוא לסתור הכל שאין כאן ז' נקיים וכו' שאין אחר אחר לכולן. ומפרקינן גזה"כ כך הוא מאחר שאין הזוב הזה כדי ראי' אין לו טומאת ז' ואפי' לסתור ז' אלא סתירתו כטומאתו עכ"ל. ודברי הרמב"ן לכאורה תמוהים דמאי הוה טומאת מגע זוב. ועוד היכא הוה סליק אדעתין דטומאת מגע תסתר ז'. ועוד קשה מה שהק' עליו הרשב"א וז"ל: כי לא חייצא מאי הוי מ"מ שיעור כחפ"ה בעינן עכ"ל.

והנה בעצם האי דינא דחפ"ה נראה דיש לחקור האם זה שיעור בעצם המטמא דזה שיעור החפצא של זוב או ש"ז וכשיעור כזית בנבילה. או האם זה דין מסויים במעשה זיבה דאי לא נחתם פי האמה לא מיקרי זיבה אך בעצם שיעור הזוב סגי לן בכל שהוא. והנה הרמב"ן כתב דדין חפ"ה הוי "דליהוי נגיעת חוץ" ולדידי' היינו נגיעת כל חוץ האמה ולהכי יוצא דבעינן חפ"ה כולה. אך מדבריו חזינן דאין זה דין בעצם שיעור הש"ז אלא במעשה הזיבה דהוי דוקא במגע כל חוץ האמה. ולדעת רש"י (כמו שהסבירו הרשב"א) נראה דבהא אתפלגין שמואל ור' הונא. דשמואל סבר דעצם שיעור הזוב הוי בחפ"ה ולהכי אקשינן עלי' ממתני' דקתני דשיעור הזוב עצמו הוי כל שהוא. אך ר' הונא הכא סבר דדין חפ"ה הוי דין מסויים במעשה הזיבה אך בעצם הזוב ליכא כלל שיעורא וא"כ ליכא לאקשווי עלי' ממתני', דמתני' לא איירי אלא בשיעור המטמא עצמו.

והנה ביבמות קה, א' גרסינן יבמה שרקקה דם מהו וכו' א"ל וכו' ומי כתיב וירקה רוק. והדר אמרינן התם שלחו לי' לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שא"א בלא צחצוחי דוק. והרי"ף שם הביא האי טעמא דא"א וכו' ולכך פסק דדוקא במוצצת אך בשותחת דאפשר בלא צחצוחי רוק וכדאיתא התם. לא. ברם הראב"ד (הביאו הרמב"ן ב"ספר הזכות") כתב דטעמא קמא דאמרינן בגמ' עיקר ולא בעינן צ"ד ואפ' בשותחת נמי הויא חליצה מעלייתא. וכתב עליו הרמב"ן שם וז"ל: מדברי רבינו הגדול ז"ל נלמוד שזו שאמרו מי כתיב וירקה רוק לומר דאי כתיב הכי בעינן כוליי רוק

והשתא סגי לה בצ"ר בלבד ואילו בלא צ"ר כגון בשותתת לא סגי לה דהא לא קרינא בי' וירקה עכ"ל. ונראה דהראב"ד סובר דכיון דלא כתיב וירקה רוק אז באיזה ריר מן הפה מיקרי יריקה. אך הרמב"ן סבר דבלא רוק לא מיקרי כלל מעשה יריקה ובעינן צ"ר כי היכי דליחול עלי' שם מעשה יריקה. אלא דאי הוה כתב רחמנא וירקה רוק אז הוי בעינן מעשה יריקה דרוק והיינו ברוק גרידא. (נ"ל דברוב נמי הוה סגי.) אך השתא דכתיב וירקה סתם אז אפי' בתערובת דם נמי כשר. והנה בשמעתין נראה דסבר רש"י דלא מיטמא בזיבה עד שיהא מעשה זיבה דזוב ולהא לא אהני לן צחצוחין. ולענין סתירה הוי ס"ד דבמעשה זיבה בלחוד סגי לן והדר מסקינן דלענין סתירת ז' בעינן מעשה זיבת זוב ואפי' לרבנן דר' נתן אלא דלענין סתירת יומו סגי במעשה זיבה כל דהו. ובוה נתיישרה קושית הרשב"א דלרבנן דר' נתן ליסותרו צ"ז כל ז', דאינהו לא אמרו אלא דלענין החפצא של זוב סגי לן בכ"ש אך מ"מ מודו דאיכא דין חפ"ה במעשה הראי'. ולענין סתירת ז' בעינן מעשה ראי' דזוב ולהא לא אהני לן צ"ז. ואין להקשות דלרבנן אפי' יום א' נמי לא ליסותרו צ"ז משום דליכא חפ"ה דזיבה דנראה דעיקר הדין נאמר דהזוב יצא ע"י מעשה ראי' החותם פי האמה ולהא לא איכפת לן אם נחתם ע"י זיבה או על ידי ש"ז. וכן כתב המאירי בבאור שיטת הרמב"ן וז"ל: הואיל ובין הקרי והזיבה נסתם פי האמה ראוי לסתור מיהא יום אחד עכ"ל. וכל זה היינו לרבנן. ובדעת ר' נתן נראה דנחלקו הרמב"ן והרשב"א, דהרשב"א סבר דלר' נתן דין חפ"ה הוי שיעור בעצם הזוב והש"ז ולהכי כתב דלר' נתן לא סתרי צ"ז אפילו יום אחד. אך הרמב"ן סבר דלר' נתן דין חפ"ה הוי דין במעשה ראי' דבעינן נגיעת חוץ, וא"כ אי איכא צ"ז ביחד עם ש"ז ובין שניהם נחתם פי האמה אז סותרת יום אחד. והא דלא סתרה ז' היינו משום דלהא בעינן מעשה זיבה דזוב אך לא משום דליכא שיעור הזוב עצמו. ולדידי' לרבנן אין כלל שיעור חפ"ה לא בזוב עצמו ולא במעשה זיבה דזוב וצ"ז באמת סתרי כל ז'. וכן באמת פסק האור זרוע בה' בעל קרי.

אך מ"מ הא סובר הרמב"ן דלא מיקרי מעשה זיבה אלא משום צ"ז. והיינו שיש כאן זיבה של הצחצוחים. ונראה דסובר הרמב"ן דהיינו דוקא היכא דאיכא מגע חוץ האמה דאי לאו אין הצחצוחים נחשבים כזיבה וכמאן דליתנייהו דמו. ודין זה הוא פשוט מקרא דאיש איש כי יהי' זב מבשרו. ולהא בעינן דוקא שהזוב עצמו יגע בחוץ. ולהכי כתב הרמב"ן דקרי מין במינו הוא ולא חייץ. וא"כ שפיר איכא מגע זוב בחוץ. ולזה נראה דנתכוון הרמב"ן בכתבו

„טומאת מגע זוב“, דהיינו דהוי מעשה זיבה דאי מגע ממש סתירה מנלן. והא דכתיב דהוי מין במינו נראה דלאו דוקא אלא ר"ל דהוי לח בלח ויש בילה דאי מין במינו ממש הא שפיר הק' הרשב"א מן התוספת' דבהדיא קתני דב' מינים הם.

ובאמת הרי יש מקום עיון בדברי הרמב"ן בסופם שכתב דסתירת קרי הויא משום דסתירתו כטומאתו. והא בשמעתין נקטינן טעמא דצ"ז. אך באמת דברי הרמב"ן מבוארים יותר לקמן לז, א' שכתב וז"ל: קרי שמטמא יומו סותר יומו ולא מפני שאין אותו היום עולה למנין ז' נקיים דהא מעין אחר הוא ודין הוא שיעלה האי דאינו עולה לספירה דיומי' הוא דכיון דרואה הוא אמר רחמנא יסתור ולפיכך הוצרכו לומר שסתירתו כטומאתו עכ"ל. וכבר הק' עליו שם הרשב"א הא טעמא דקרי סותר יומו משום צ"ז הוא ולא משום טומאתו.

והנראה לומר בזה דהנה באמת יש לחקור האם דין צחצוחים היינו שהצחצוחים עצמם סותרים המנין אלא דגוה"כ היא דכי פתיכי בש"ז לא סתרי כל ז' או דילמא עיקר הדין נאמר דכל מעשה זיבה סותר אלא דבעינן צ"ז כי היכי דליתקרי מעשה זיבה אך השתא דהוה זיבה או סותר כל המעשה בכלליותו. ונראה דבהא פליגי הרמב"ן והרשב"א. דהרמב"ן סבר דהצחצוחים עצמם אינם סותרים ובאמת הימים נקיים הם אלא דיש כאן דין אחר דכל יום דאית בי' מעשה זיבה אינו עולה למנין ז'. ואין זה דין סתירה חיובית דאי הכי הוה סתר ז' דליכא אחר אחר לכולן. אלא דאין היום עולה משום סבה צדדית דהוא מצד עצמו אינו ראוי למנין וא"כ דל האי יומא מהכא ואכתי איכא המשך ז' נקיים. וכי היכי דלאביי איכא המשך נקיים לאחר שבועיים דלידה ולא אמרינן דימי טומאת לידה הפסיקו. ועל כרחך היינו טעמא משום דהימים מופקעים ממנין ז' נקיים מצד עצמם. וא"כ כמאן דליתנייהו דמו ולא מפסקו. אך הרשב"א סבר דהסותר הוי באמת הצחצוחים עצמם, ולכן הק' על הרמב"ן. וכן דעת רש"י בשמעתין שכתב וז"ל: דהשתא קצת זיבה בה היא דקא סתר עכ"ל. והיינו לשיטתו דכתב לקמן (לז, א') דקרי לא מיקרי סותר משום דחד יומא הוא דסתר. ולדידי' סתירת קרי הויא באמת סתירה חיובית בנקיות והיינו משום דצ"ז עצמם קא סתרי.

ולפי הרמב"ן נראה דיש לתרץ מה שהק' המרדכי סוף חולין דליבטלו הצחצוחין ברובא. ונראה דכיון דאין הצחצוחים סותרים המנין או מכשירים החליצה אלא דעל ידם יש כאן חלות מעשה זיבה ורקיקה או אהא לא שייך בטול דהא אין כאן בטול איזה חפץ. ושם מעשה זיבה חל אפי' אם הזוב הוי מיעוט.

ובוזה נראה לע"ד ליישב מה שהוקשה לי בהא דאמרינן בירושלמי ברכות
 פ"ב ה"ו: תני כלה אסורה לביתה כל שבעה ואסור ליטול ממנה כוס של
 ברכה דברי ר' אליעזר, מ"ט דר' אליעזר א"א שלא יצא דם נדה עם דם
 בתולים, ע"כ. ותימה א"כ תיהוי נדה דאורייתא, וליכא למימר דכך סבר באמת
 ר"א דהא רש"י ב"ספר הפרדס" והאור זרוע בהל' נדה הביאו דבריו ואפ"ה
 כתבו דגבי בתולה הויא נדה דרבנן. ונראה דגבי נדה הא כתיב דם יהי' זובה,
 וא"כ המטמא זה חפצא של דם ולא מעשה ראוי בעלמא ובעינן ראוי דדם,
 וא"כ אדם עצמו שפיר שייך בטול ובטלין צחצוחי זיבת דם נדה ברוב דם
 מכת בתולים.